

«φύσεως τῶν πραγμάτων», κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ Πλάτωνα. Ἔτσι ὁ ἰσπείας ἀποδίδεται μὲ μιὰ κίνηση ποῦ μιμεῖται τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κρατεῖ τὰ χαλινάρια, ὁ γιατρός μὲ τὴν ψαύση τοῦ σφυγμοῦ, ὁ ὁδηγὸς αὐτοκινήτου μὲ τὸν τρόπο ποῦ ὁδηγεῖ, τὸ λουλούδι μὲ τὴ μίμηση τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο τὸ μυρίζουμε κ.ο.κ.

Τὰ περιγραφικὰ συνίστανται στὴν περιγραφή τοῦ σχήματος τοῦ ἀντικειμένου ἢ τοῦ φαινομένου καὶ τῆς χαρακτηριστικῆς του γραμμῆς. Ἔτσι ἡ ἀστραπὴ «σημαίνεται» μὲ μιὰ τεθλασμένη γραμμή, ὁ δρόμος μὲ μιὰ εὐθεΐα, ἡ στέγη μὲ τὴ σύνναψη τῶν χειρῶν κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ σχηματίζον ὀξεῖα γωνία κ.ο.κ.

Τὰ νεύματα αὐτά, ὅπως σημειώσαμε ἤδη, δὲν παρουσιάζουν δυσκολίες κατὰ τὴν διδασκαλία τους. Δυσκολίες ἀντίθετα ἐμφανίζουν τὰ ἄλλα νεύματα, ποῦ ἐπινόησε ὁ Ἐπέε καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰ κατ' ἐξοχὴν «μεθοδικὰ σημεία».

Ἀλλὰ ὁ Ἐπέε κατόρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσει καὶ τὶς δυσκολίες αὐτές καὶ νὰ τὰ κάνει εὐληπτα καὶ σαφῆ. Ἄς παρακολουθήσουμε λοιπὸν τὸν τρόπο διδασκαλίας μερικῶν νευμάτων αὐτοῦ τοῦ «τίτου» καὶ συγκεκριμένα ἐκείνων, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται οἱ γραμματικὲς κατηγορίες καθὼς καὶ οἱ ἀφηρημένες ἔννοιες: ἀποκαλύπτουν ἄλλωστε καὶ τὴν «τακτικὴν» καὶ τὴ «μέθοδο», ποῦ ἀκολούθησε ὁ Ἐπέε γιὰ τὴν διαμόρφωση τῶν «μεθοδικῶν σημείων». Θὰ ἀσχοληθοῦμε κατὰ σειρά μὲ τὰ ἄρθρα, τὰ ἐπίθετα, τὰ ἀριθμητικά, τοὺς χρόνους, τὴν κλίση τῶν ρημάτων, τὶς ἀφηρημένες ἔννοιες καὶ τὰ παράγωγα:

α) Τὰ ἄρθρα, συνδέουν τὶς λέξεις, ὅπως οἱ ἀρθρώσεις τὰ ὀσῆ. Τὸ ἄρθρο λοιπὸν θὰ «σημαίνει» μὲ τὸ δεξιὸ δακτύλι ὁ ὁποῖος τείνεται κατὰ πρῶτο καὶ κατόπιν κάμπτεται. Ἀλλὰ τὰ ἄρθρα συνδέονται μὲ τὰ γένη. «Γιὰ νὰ ὑποδηλώσουμε τὸ ἀρσενικὸ γένος (ΑΕ) κάνουμε μιὰ κίνηση μὲ τὸ χέρι πρὸς τὸ καπέλλο, γιὰ τὸ θηλυκὸ γένος (ΛΑ) θὰ κάνουμε μιὰ κίνηση πρὸς τὸ αὐτί' ἐκεῖ συνήθως φτάνει ἡ κόμη ἑνὸς ἀνθρώπου, θηλυκοῦ γένους. Τὸν ἐνικὸ ἢ τὸν πληθυντικὸ τοῦ ἀποδίνουμε τείνοντας ἢ κάμπτοντας ἀπλῶς ἓνα ἢ δύο δάκτυλα» (Βιβλ. 1, σελ. 119).

β) Τὰ ἐπίθετα «σημαίνονται» ἀπὸ τὸν Ἐπέε κατὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: Τὸ δεξιὸ χέρι ἀκουμπάει ἐπάνω στὸ ὀρισιερό. Αὐτὸ τὸ νεῦμα ἔχει τὴν ἐξήγησή του: Θέλει νὰ πεῖ ὅτι τὰ ἐπίθετα δὲν νοοῦνται αὐτοτελῶς, ἀλλὰ συνάπτονται μὲ τὰ οὐσιαστικά. Μὲ τὴ σύμπλεξη τῶν χειρῶν γίνεται παραστατικὴ αὐτὴ ἢ σχέση. Τὰ ἀριθμητικά, τόσο τὰ ἀπόλυτα, ὅσο καὶ τὰ τακτικά, «σημαίνονται» ὡς ἐξῆς: Ὅταν τείνουμε πρὸς τὰ ἐπάνω τρία δάκτυλα συγχρόνως ὑποδηλώνουμε τὸν ἀριθμὸ: 3· ὅταν ὁμοῦς τὰ τείνουμε πρὸς τὰ κάτω καὶ κατόπιν πρὸς τὰ ἐμπρός, τότε θέλουμε νὰ ὑποδηλώσουμε: ὁ τρίτος.

γ) Τὰ νεύματα γιὰ τὴν «σήμανση» τοῦ χρόνου εἶναι τὰ ἐξῆς: Μιὰ κίνηση τοῦ χειροῦ πρὸς τὰ πίσω καὶ πάνω ἀπ' τὸν ὄμο ὑποδηλοῖ τὸν παρατατικό, δύο κινήσεις ἐπίσης πρὸς τὰ πίσω καὶ πάνω ἀπ' τὸν ὄμο ὑποδηλοῦν τὸν ἀόριστο, καὶ τέλος τρεῖς κινήσεις τὸν παρακείμενο. Τὰ νεύματα τὰ ὁποῖα ἐπινόησε γιὰ τὴν παράσταση τοῦ χρόνου ἀποκαλύπτουν μὲ ἓνα συγκεκριμένο παράδειγμα ποιὸι εἶναι οἱ λόγοι ποῦ ὤθησαν τὸν Ἐπέε νὰ ἐπινοήσει τὰ «μεθοδικὰ σημεία». Ὅταν ἓνας κωφάλαλος ἤθελε νὰ ὑποδηλώσει πρὸ τοῦ Ἐπέε τὴ φράση: «ἔφαγα» δὲν ἦταν δυνατό νὰ ἐνοήσει κανεὶς ἂν χρησιμοποιοῦσε παρατατικό, ἀόριστο ἢ παρακείμενο. Τὰ φυσικὰ νεύματα λοιπὸν ἦταν πολυσήμαντα καὶ ἔπρεπε νὰ «ἐπινοηθοῦν» τὰ «μεθοδικὰ σημεία» γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἡ πολυσήμαντότητα ἢ ἡ ἀσάφεια μερικῶν φυσικῶν νευμάτων.

δ) Ἄς ἔλθουμε τώρα στὴ διδασκαλία τῶν ρημάτων. Ὁ Ἐπέε ἀκολούθησε τὴν ἐξῆς διαδικασίαν:

Γράφει στὸν πίνακα τὸν ἐνικὸ καὶ τὸν πληθυντικὸ τοῦ ἐνεστώτος τῆς ὀριστικῆς τοῦ ρήματος, λόγου χάρη, φέρω: Ἐγὼ φέρω, ἐσὺ φέρεις, αὐτὸς (ἢ) φέρει, ἑμεῖς φέρουμε κ.ο.κ. Τοποθετεῖ ἐπάνω στὸ τραπέζι ἓνα μεγάλο βιβλίον καὶ καλεῖ τὸ νέο μαθη-

τή του να πλησιάσει. Οί άλλοι μαθητές συγκεντρώνονται γύρω από τόν ΕΡΕΕ και τόν νέο μαθητή. Θέτει τόν δείκτη του ἄριστερου χεριού ἐπάνω στή λέξη «ἐγώ», ἐνῶ συγχρόνως δείχνει μέ τόν δείκτη του δεξιού τόν ἑαυτό του (κτυπάει τὸ στήθος του). Κατόπιν θέτει τόν δείκτη του ἄριστερου χεριού ἐπάνω στή λέξη «φέρω», παίρνει τὸ βιβλίον καί τὸ τοποθετεῖ διαδοχικὰ ἐπάνω στόν ὦμο του, ἐπάνω στήν πλάτη του, στό κεφάλι του. Ἐπειτα βαδίζει προσπαθώντας νά προκαλέσει τήν ἐντύπωση ἐνός βαρεῖα φορτωμένου ἀνθρώπου. Τώρα τὸ δεύτερο πρόσωπο: «Ἐσύ φέρεις». Πλησιάζει καί πάλι στό τραπέζι θέτει τόν δείκτη του ἄριστερου χεριού ἐπάνω στή λέξη: «Ἐσύ» καί συγχρόνως κτυπάει ἐλαφρὰ μέ τόν δείκτη του δεξιού χεριού τὸ στήθος τοῦ ἀρχαρίου μαθητή. Κατόπιν θέτει τὸ δάκτυλο στή λέξη «φέρεις», τοῦ δίνει τὸ βιβλίον καί τοῦ νεύει νά βαδίσει.

Γιὰ τὸ τρίτο πρόσωπο τοῦ ἐνικού συνεχίζει ὡς ἐξῆς: θέτει τόν δείκτη του ἄριστερου χεριού ἐπάνω στή λέξη «αὐτός», καί δείχνει συγχρόνως μέ τόν δείκτη του δεξιού κάποιον ἀπό τοὺς μαθητές του, χωρίς ὅμως νά τὸν κυττάζει. Κατόπιν θέτει τὸ δάκτυλο στή λέξη «φέρει» καί τοῦ δίνει τὸ βιβλίον χωρίς ὅμως νά τὸν κυττάζει καί πάλι. Αὐτὸς βαδίζει ὅπως καί οἱ ἄλλοι προηγουμένως.

Ἀκολουθεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ πληθυντικοῦ. Ὁ ΕΡΕΕ θέτει τόν δείκτη του ἄριστερου χεριού δείχνει τόν ἑαυτό του καί διαδοχικὰ ὅλους τοὺς μαθητές, πού τὸν περιστοιχίζουν, χωρίς νά ἐξαίρει κανένα.

Κατόπιν θέτει τὸ δάκτυλό του στή λέξη «φέρουμε», δείχνει γιὰ δεύτερη φορά καί πάλι τόν ἑαυτό του καί ἀπό κοινοῦ, ὅλοι συγχρόνως, μεταφέρουν τώρα τὸ τραπέζι.

Τώρα τὸ δεύτερο πρόσωπο τοῦ πληθυντικοῦ: Ὁ ΕΡΕΕ θέτει τὸν δείκτη του ἄριστερου χεριού ἐπάνω στή λέξη «Σεῖς» καί δείχνει μέ τὸν δείκτη του δεξιού χεριού τὸν μαθητή, πού βρίσκεται πρὸς τὰ ἄριστερά του. Καί ἐν συνεχείᾳ ὅλους τοὺς μαθητές πού πλαισιώνουν τὸ τραπέζι. Κατόπιν θέτει τὸ δάκτυλο στή λέξη: «Φέρετε», ἀποσύρεται στό βάθος, καί οἱ ἄλλοι μεταφέρουν τὸ τραπέζι.

Τέλος ἡ διδασκαλία τοῦ ρήματος κλείνει μέ τήν ἐπεξήγηση τοῦ τρίτου προσώπου τοῦ πληθυντικοῦ: Ὁ ΕΡΕΕ θέτει τόν δείκτη στή λέξη: «αὐτοί» καί δείχνει μέ τόν ἄλλο δείκτη κατὰ σειράν ὅλους, ἐκτός ἀπὸ τόν ἑαυτό του καί τόν ἀρχάριο μαθητή. Κατόπιν θέτει τὸ δάκτυλο στή λέξη: «φέρουν», κάνει μαζί μέ τόν ἀρχάριο μαθητή του μερικὰ βήματα πρὸς τὰ πίσω, καί παρακολουθοῦν τοὺς ἄλλους πού μεταφέρουν τὸ τραπέζι.

Με αὐτὸν ἢ μέ παρεμφερῆ τρόπο διδάσκει ὁ ΕΡΕΕ καί τοὺς ἄλλους χρόνους καθὼς καί τὶς ἄλλες ἐγκλίσεις.

ε) Σχετικὰ μέ τὴν διατύπωση τῶν ἀφηρημένων ἐννοιῶν ὁ ΕΡΕΕ ὑποστηρίζει ὅτι οἱ ἐννοίες αὐτὲς εἶναι δυνατὸν νά γίνουν περισσότερο προσιτὲς στοὺς κοφραλάλους μέ τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» παρὰ στοὺς ὁμιλοῦντες καί τοὺς ἀκούοντες μέ τὶς λέξεις. Φέρνει ὡς παράδειγμα τὸ ρῆμα: πιστεύω. Γιὰ νά ἐπινοήσει τὰ κατάλληλα «μεθοδικὰ σημεῖα» ἀναλύει προηγουμένως τὸ περιεχόμενο τοῦ ρήματος: «Πιστεύω» σημαίνει: ἀποδέχομαι καί μέ τὸ νοῦ καί μέ τὸ συναίσθημα ὅτι ὑπάρχει κάτι, ἔστω κι' ἂν δέν τὸ ἔχω ἰδεῖ. Ἐπινοεῖ λοιπὸν τὰ ἐξῆς κατὰ σειράν «μεθοδικὰ σημεῖα» γιὰ τὴν «σήμανση» τοῦ ρήματος.

Ἀρχίζει μέ τὸ «μεθοδικὸ σημεῖο» μέ τὸ ὁποῖο ὑποδηλώνεται τὸ πρῶτο πρόσωπο, δείχνει δηλαδή μέ τὸν δείκτη του δεξιού χεριού τὸ στήθος του. Κατόπιν θέτει τὸν δείκτη στό μέτωπο — τὴν ἔδρα τοῦ πνεύματος — καί κάνει τὸ «σημεῖο»: ναί. (*) Ἐ-

* Ὑψώνει ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι. Τὸ ἀντίθετο κάνει γιὰ νά ὑποδηλώσει τό : «ναί».

πειτα θέτει τὸ δείκτη στὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ σώματος πὸ θεωρεῖται μεταφορικὰ ἢ ἔδρα τοῦ συναισθήματος --- δηλαδή στὴν καρδιά --- καὶ κάνει καὶ πάλι τὸ «σημεῖο»: ναί. Ὑστερα θέτει τὸ δείκτη στὸ στόμα του, κινεῖ τὰ χεῖλη του καὶ κάνει ἐκ νέου τὸ «σημεῖο»: ναί. Τέλος θέτει τὸ δείκτη ἐπάνω στὰ μάτια καὶ κάνει τὸ «σημεῖο»: ὄχι, θέλοντας νὰ «παραστήσει» ὅτι δὲν βλέπει. Οἱ μαθητὲς ἔχουν καταλάβει πλέον. Ἔχει «διατυπώσει» τὴν ἀφηρημένη ἔννοια: «πιστεύω».

Στὴ μορφή τῶν ἀντιπάλων του ὅτι διδάσκοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο δίνει τὴν ἐντύπωση ἑνὸς κωμικοῦ προσώπου, ὁ ΕΠΠΕ ἀντιπαρατάσσει τὰ ἐπιχειρήματά του: «Μὲ τὴ συζήτηση καὶ τὴν ὑπαγόρευση χρησιμοποιοῦμε συνήθως τὸ ἓνα χεῖρ' ὅταν ὅμως χρησιμοποιοῦμε καὶ τὰ δύο κι' ὅταν ἀκόμη ἀπλουστεύουμε καὶ συντέμνουμε τὰ «σημεῖα», τότε δίνουμε τὴν ἐντύπωση ὅτι δὲν κάνουμε καμμιὰ σχεδὸν κίνηση. Αὐτὸ τοῦλάχιστον ἔχουν διαπιστώσει πολλὰ πρόσωπα, πὸ ἔχουν παρακολουθήσει τὴ διδασκαλία μας. Αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει μὲ τοὺς ἀρχαίους μαθητὲς μας. Γιὰ νὰ κολακεύουμε τὴν ἀντιληπτικὴ τους δεκτικότητα εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ κάνουμε κινήσεις πὸ εἶναι καὶ πολλές καὶ ἀργές». (Βιβλ. 1, σελ. 132).

στ) Γιὰ τὴ «διατύπωση» τῶν παραγῶγων μιᾶς λέξης ὁ ΕΠΠΕ ἐπινόησε καὶ πάλι τὰ κατάλληλα «μεθοδικὰ σημεῖα». Ὅπως στὶς ἑναρθρες γλώσσες τὰ παράγωγα σχηματίζονται μὲ τὴν προσαθήκη στὴ ρίζα τῆς λέξης ἑνὸς προθέματος ἢ μιᾶς κατάληξης, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο θὰ σχηματισθοῦν καὶ τὸ «παράγωγα» τοῦ βασικοῦ νεύματος τοῦ «ριζικοῦ μεθοδικοῦ σημείου» ὅπως λέει. Ἔτσι γιὰ νὰ φέρουμε ἓνα παράδειγμα: Οἱ λέξεις φέρω, ἀναφέρω, μεταφέρω, διαφέρω, φορέας, φορητὸς κ.ο.κ. θὰ σημανθοῦν, μὲ τὸ βασικὸ νεῦμα, δηλαδή μὲ τὸ «ριζικὸ μεθοδικὸ σημεῖο» (πὸ «συμβολίζει» τὴν ἔννοια: φέρω) καὶ θὰ συνδυασθεῖ μὲ τὸ ἀνάλογο δευτερευόν «μεθοδικὸ σημεῖο».

2. **Τὸ Δακτυλικὸ ἄλφάβητο.** Ὁ ΕΠΠΕ ἐδίδασκε στοὺς μαθητὲς του καὶ τὸ δακτυλικὸ ἄλφάβητο. Αὐτὸ εἶναι πραγματικὰ περίεργο ἀφοῦ ἀκριβῶς γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ κατηγοροῦσε τὸν ΕΠΠΕ ὅτι δηλαδή ἔδειχνε προτίμηση πρὸς τὸ ἄλφαβητάριο αὐτὸ Ὁ ΕΠΠΕ ὅμως διατείνεται ὅτι ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο στάδιο διδασκαλίας καὶ ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἐπικουρικὸ μέσο. Συγκεκριμένα χρειάζεται γιὰ νὰ καλύψει τὶς ἀδυναμίες τῆς μιμητικῆς, ὅταν δηλαδή ἡ τελευταία δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ «παραστήσει» μὲ νεύματα, ὅπως εἶναι ἄλλωστε φυσικὰ ὀνόματα πόλεων, ποταμῶν, κ.ο.κ. Τὸ δακτυλικὸ ἄλφάβητο δὲν τὸ διδάσκει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἀναθέτει νὰ τὸ διδάξει «ὁ πρῶτος, ὁ καλλίτερος μαθητὴς ἐφ' ὅσον θέλει νὰ ἀναλάβει τὸν σχετικὸ κόπο». Γιὰ τὴν ἐκμάθηση τοῦ δακτυλικοῦ ἄλφαβήτου ἀρκοῦν, κατὰ τὴν ἀντίληψή του, μιὰ ἢ τὸ πολὺ δύο ὥρες.

3. **Γραφή** — ἀνάγνωσις (σιωπηρή). Καὶ τὸ στάδιο αὐτὸ τῆς διδασκαλίας τὸ ἀναλαμβάνουν οἱ ἴδιοι οἱ μαθητὲς. Ἀφοῦ ὁ νέος μαθητὴς κατατοπισθεῖ σχετικὰ μὲ τὰ γραπτὰ σύμβολα τῶν λέξεων, θὰ ἐμπεδώσει τὶς σχετικὲς γνώσεις μὲ τὴν ἀκόλουθη ἀσκηση, πὸ κατὰ τὸν ΕΠΠΕ ὄχι μόνο δὲν τὸν κουράζει, ἀλλὰ καὶ τὸν διασκεδάζει ἀκόμη!

«Τέσσαρες ἢ πέντε κωφάλαλοι μαθητὲς ἀναλαμβάνουν τὸ νέο συμμαθητὴ τους. Τοῦ δείχνουν μερικὰ χαρτόνια, πὸ κάθε ἓνα ἀπ' αὐτὰ ἀναγράφει καὶ ἀπὸ ἓνα μέλος τοῦ σώματος. Τοῦ ὑποδεικνύουν νὰ πάρει στὴν τύχη ἓνα χαρτόνι μὲ τὴν ἄκρη τῶν δακτύλων του καὶ ταυτόχρονα τοῦ δείχνουν τὸ μέλος τοῦ σώματος, πὸ ἀναγράφει τὸ χαρτόνι. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, καὶ βαθμιαία βέβαια, τοῦ δείχνουν ἑπτὰ ὡς ὀκτὼ χαρτόνια. Κατόπιν, τὰ ἀνακατεύουν, τοῦ ὑποδεικνύουν νὰ παίρνει ἓνα πρὸς ἓνα τὰ χαρτόνια, καὶ τὸν καλοῦν νὰ δείχνει συγχρόνως καὶ τὸ μέλος τοῦ σώματος πὸ ἀναγράφει κάθε ἓνα. Ὅταν πέσει ἔξω σὲ κάποια περίπτωση ἢ καὶ σ' ὅλες ἀκόμη, τότε δὲν προχωροῦν σὲ ἄλλες ἀσκήσεις παρὰ μόνο ὅταν μάθει αὐτὴν τὴν ἀσκηση ἐντελῶς.

Ἡ ἄσκησις γίνεται γιὰ ὅλους ἀκόμη καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔχουν μεγάλη εὐχέρεια στὴν ἐκμάθησι τῆς γραφῆς. Οἱ μαθητὲς μαθαίνουν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἤδη ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα πλέον ἀπὸ 20 ὀνόματα. (Βιβλ. 1, σελ. 114).

Τὸ ἐπόμενο βῆμα, ποὺ ἐμπιστεύεται καὶ πάλι ὁ ΕΠΗΕΕ στοὺς μαθητὲς τοῦ εἶναι τὸ ἀκόλουθο: «Οἱ μαθητὲς προσκομίζουν ἓνα κιβώτιο μέσα στὸ ὁποῖο εἶναι μικρὰ χαρτόνια κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀναγράφει καὶ ἓνα γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Ἐπιδεικνύεται στὸ μαθητὴ ἓνα χαρτόνι ἀπὸ τὴν προηγουμένη ἄσκησι καὶ ὀφείλει τὴ λέξι, ποὺ εἶναι ἀναγραμμένη στὸ χαρτόνι, νὰ τὴν ἀνασυνθέσει, παίροντας ἀπὸ τὸ κιβώτιο τὰ ἀνάλογα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Ἄν ἴσως χάρι βρῆσκει ἀναγραμμένη ἢ λέξι: «μέτωπο», ὀφείλει νὰ ἀνασύρει ἀπὸ τὸ κιβώτιο κατὰ σειρὰν τὰ γράμματα: μ, ε, τ, ω, π, ο καὶ νὰ ἀνασυγκροτήσει τὴ λέξι. Κατόπιν ἐπανατοποθετεῖ τὰ γράμματα στὸ κιβώτιο -- καὶ μάλιστα στὴ θέση τους -- καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἄσκησι -- παιγνίδι, μὲ κάποια ἄλλη λέξι. Κάθε φορὰ ποὺ ὁ μαθητὴς ἀνασυγκροτεῖ τὴ λέξι ὀρθά, πλησιάζει τὸ δάσκαλό του, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπαινεῖ καὶ τὸν ἀγκαλιάζει. «Ἰκανοποιημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του γράφει ὁ ΕΠΗΕΕ -- ξαναγράφει στὸ θρανίο του καὶ πιστεύει ὅτι ἔχει ὠφεληθεῖ ἀπὸ τὴν διδασκαλία». (Βιβλ. 1, σελ. 114).

Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο προχωροῦν οἱ μαθητὲς στὴν ἐκμάθησι καὶ ἄλλων λέξεων καθὼς καὶ στὴ γραπτὴ παραστάσι τους.

4. Ἐν ἄρθρῳ λόγος. Ὁ ΕΠΗΕΕ ἐκθέτει στὸ βιβλίο του καὶ τὴν διαδικασίαν ποὺ ἀκολουθοῦσε γιὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ προφορικοῦ λόγου. Εἶναι ἡ ἑξῆς περίπτωσις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄρθρωσι:

Πρῶτα - πρῶτα παραγγέλλει στὸ μαθητὴ του νὰ πλύνει τὰ χέρια του. Γράφει στὸν πίνακα τὸ φθόγγο α καὶ ἀμέσως κατόπιν πιάνει τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ μαθητῆ καὶ τὸν δείκτη στὴν στοματικὴν κοιλότητα (τοῦ ΕΠΗΕΕ). Ἐπειτα ἐκφωνεῖ μὲ δύναμιν τὸ φθόγγο α καὶ καλεῖ τὸν μαθητὴ του νὰ προσέξει: ὅτι γιὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ φθόγγου αὐτοῦ χρειάσθηκε νὰ μείνῃ ἀκίνητη ἡ γλῶσσα, χωρὶς νὰ ἀγγίζει τὸν δείκτη. Κατόπιν καλεῖ τὸν μαθητὴ νὰ τὸν μιμηθεῖ. Ὁ ΕΠΗΕΕ τοποθετεῖ τὸν δείκτη τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ του στὸ στόμα (τοῦ μαθητῆ) καὶ τοῦ νεύει νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν φθόγγο α. Ὁ μαθητὴς τὸ ἐπιτυγχάνει. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ ΕΠΗΕΕ ἐκφωνεῖ κατὰ σειρὰν καὶ τὰ λοιπὰ φωνήεντα καὶ ὁ μαθητὴς ἀκολουθεῖ μὲ ἐπιτυχίαν τὸ ὑπόδειγμά του. Ἀργότερα προχωρεῖ στὴν ἐκφώνησι τῶν συλλαβῶν. Γράφει στὸν πίνακα τὶς συλλαβές: ΡΑ, ΡΕ, ΡΙ, ΡΟ, Ρ κ.ο.κ. Καλεῖ τὸν μαθητὴ του νὰ προσέξει ὅτι γιὰ τὴν ἐκφώνησι τῶν συλλαβῶν αὐτῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ φουσκῶνῃ τὰ μάγουλά του, νὰ σφίγγῃ τὰ χεῖλη καὶ τέλος νὰ ἐκπνέῃ μὲ δύναμιν. Πράγματι, ὁ ΕΠΗΕΕ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπιτυγχάνει τὴν ἐκφώνησι τῶν συλλαβῶν αὐτῶν. Ὁ μαθητὴς μιμεῖται μὲ ἐπιτυχίαν. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο συνεχίζει καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐκφορᾶς τῶν συλλαβῶν: ΡΑ, ΡΕ, ΡΙ, ΡΟ, ΡΥ· ΒΑ, ΒΕ, ΒΙ, ΒΟ, ΒΥ· ΔΑ, ΔΕ, ΔΙ, ΔΟ, ΔΥ κ.ο.κ. καθὼς καὶ τῶν συμφώνων.

Γιὰ τὴν χειλεανάγνωσι, τὸ ἄλλο σκέλος τοῦ προφορικοῦ λόγου, ὁ ΕΠΗΕΕ δὲν διαθέτει παρὰ ἐλάχιστον χρόνον. Ἐπισημαίνει ὅμως τὴν σημασίαν τῆς καὶ τὴν ἀντιπαραθέτει πρὸς τὸ δακτυλικὸ ἀλφάβητον. Ἐτσι στὸ βιβλίο του γράφει: «Χωρὶς ν' ἀνοίξῃ κανεὶς τὸ στόμα του παρὰ μόνον κατὰ τὸ ἓνα δάκτυλον μπορεῖ ὥσπὸς νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν στὸν κωφάλαλον νὰ παρατηρήσῃ τὶς διαφορὰς θέσεις ποὺ παίρνουν τὰ γλωσσοφωνητικὰ ὄργανα κατὰ τὴν ἐκφώνησι τῶν διαφόρων φθόγγων. Οἱ θέσεις ποὺ μπορεῖ νὰ πάρουν εἶναι περισσότερες ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου· γιὰτὶ καὶ ἐκεῖνα ὀνόματα ποὺ διαμορφώνονται στὸ βάθος τῆς στοματικῆς κοιλότητος, συγκροτοῦνται πάντως μὲ τὴν κίνησι τοῦ φάρυγγα, τοῦ σαγονιοῦ, τῶν χειλιῶν, τῆς γλῶσσης καὶ τῶν παρεϊῶν». (Βιβλ. 1, σελ. 129).

Μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἐνάρθρου λόγου συνάπτεται καὶ ἡ ἀνάγνωσι (ἢ φωνη-

τική) και ο λόγος είναι γνωστός: Στην ανάγνωση μπαίνουν σε κίνηση τα ίδια γλωσσολογικά όργανα που μπαίνουν και κατά την έκφραση του έναρθρου λόγου. Ο ΕΙΠΕΕ δείχνει μεγάλη προσοχή στην ανάγνωση καθώς και στα προβλήματα, που αναφέρονται κατά την διαδικασία της διδασκαλίας της. Αναφέρουμε ένα παράδειγμα: Υπάρχουν πολλές λέξεις στη γαλλική γλώσσα, όπως άλλωστε και στις άλλες γλώσσες, που ενώ προφέρονται με τον ίδιο τρόπο εν τούτοις γράφονται διαφορετικά. Είναι οι ομώνυμες λέξεις της γραμματικής. Ο ΕΙΠΕΕ στην περίπτωση αυτή παραγγέλλει: Οί λέξεις αυτές πρέπει να γράφονται σε ιδιαίτερο πίνακα και να ενημερώνονται οί μαθητές ότι ενώ εκφωνούνται με τον ίδιο τρόπο, εν τούτοις γράφονται διαφορετικά. Κατόπιν πρέπει να καλούνται οί μαθητές και να εκφωνούν τις λέξεις αυτές μία προς μία. Με τον τρόπο αυτό συμπροσέχεται ο ΕΙΠΕΕ -δέν πρόκειται να τις λησιμονήσουν εύκολα.

Με την εκμάθηση του έναρθρου λόγου ολοκληρώνεται και ο κύκλος της διδασκαλίας. Οί μαθητές τώρα είναι σε θέση να συνεννοούνται με τα νεύματα και το στυλιχό αλφάβητο να γράφουν, να μιλούν και να διαβάζουν. Μιλώντας ειδικότερα για την διδασκαλία του έναρθρου λόγου, γράφει ο ΕΙΠΕΕ: «Σε τέσσερες διδακτικές ώρες έχω ανοίξει τὰ στόμα των μαθητών μου και έχω λύσει τή γλώσσα τους. Μπορώ επίσης να πώ: Μπορούν να διαβάζουν τὸ ἔργο μου τὸ ἔχω φέρει εἰς πέρας. Είναι ἀπὸ δῶ και πέρα καθήκον των γονέων, των κηδεμόνων ἢ και ἑνὸς ἀπλοῦ δασκάλου να ἀσκήσουν ἀκόμη περισσότερο τους κοφάλαλους. Πρέπει πάντως να ἐπιμείνουν στὸν έναρθρο λόγο, γιατί ἡ ἐπικοινωνία με τους συνανθρώπους των τότε μόνο θὰ εἶναι πλήρης, ὅταν θὰ εἶναι σε θέση να ἐκφράζονται με τὸ στοματικό τρόπο». (Βιβλ. 1, σελ. 154).

5. Τὰ Λοιπὰ Μαθήματα. Ἀφοῦ οί μαθητές εἶναι πλέον σε θέση να ἐπικοινωνήσουν και μεταξύ τους και με τους μιλουῦντες (εἴτε με τή γραφή εἴτε με τή μιμική γλώσσα, εἴτε τέλος με τὸν έναρθρο λόγο) ἀρχίζει ἡ διδασκαλία των γνωστικῶν μαθημάτων. Συγκεκριμένα οί μαθητές διδάσκονται: Ἀριθμητική, γεωγραφία, ἱστορία, φυσική, καλλιγραφία, γυμναστική.

Αὐτὰ εἶναι τὰ στάδια τῆς διδασκαλίας, τὰ ὁποῖα ἐκολουθοῦσε ὁ ΕΙΠΕΕ. Συνήθως ἀρχιζε με τή μιμική γλώσσα και κατέληγε στὸν έναρθρο λόγο και κατόπιν ἀρχιζε τή διδασκαλία των κοινῶν μαθημάτων. Ἡ σειρά ὁμως αὐτή δέν ἐτηρεῖτο αὐστηρά. Πολλές φορές οί μαθητές διδάσκονται παράλληλα τή μιμική, τήν γραφή και τήν ανάγνωση, τὸν έναρθρο λόγο, ἀκόμη και τὰ γνωστικά μαθήματα.

Πρὶν κλείσουμε τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς μελέτης, πὸν ἀναφέρεται στή μέθοδο διδασκαλίας πρέπει να προσθέσουμε και τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ ΕΙΠΕΕ πιστεύει ὅτι για τήν πλήρη ἀπόδοση τῆς διδασκαλίας θὰ πρέπει να διαρρυθμισθοῦν ἀνάλογα και οί διδακτικοί χῶροι. Ὑποδεικνύει μάλιστα για τήν περίπτωση πὸν θὰ δημιουργηθοῦν νέα Σχολεῖα για τήν ἀγωγή των κοφάλαλων τόσο στή Γαλλία ὅσο και στίς ἄλλες χῶρες να ληφθοῦν τὰ ἐξῆς μέτρα:

Κάθε τοῖχος των αἰθουσῶν διδασκαλίας πρέπει να χωρίζεται σε τρία μέρη: Στὸ πρῶτο μέρος πὸν θὰ εἶναι και τὸ μεγαλύτερο θὰ γράφονται κατά σειρά ἀλφαιθητική, τὰ οὐσιαστικά, στὸ δεύτερο τὰ ρήματα και τέλος στὸ τρίτο, πὸν θὰ εἶναι και τὸ μικρότερο, θὰ καταχωροῦνται τὰ ἐπίθετα. Ἔτσι κατά τὸν γάλλο κληρικό σε διάστημα τριῶν μηνῶν οί κοφάλαλοι μαθητές θὰ ἐκμανθάνουν περισσότερες ἀπὸ 5.000 λέξεις. Ἀλλὰ για τήν πλήρη κατοχή τῆς γλώσσας οί λέξεις αὐτές δέν εἶναι ἐπαρκεῖς. Χρειάζονται και ἄλλοι ἀκόμη χῶροι.

Ἔτσι ὁ Αββε Δε Α' ἔπτε σημειώνει στὸ βιβλίο του: «θὰ πρέπει να χρησιμοποιήσουμε και τὰ συνορεύοντα ἀκόμη δωμάτια καθώς και τους προθαλάμους. Ὅταν δέν θὰ ὑπάρχει πλέον κανένα δωμάτιο διαθέσιμο, τότε θὰ χρησιμοποιήσουμε τήν αἶ-

θουσα έστιατορίου ή άλλους χώρους του οικήματος, όπου θα μπορούν να συγκεντρώνονται οι κωφάλαλοι μαθητές· ακόμη σέ έσχατη ανάγκη θα χρησιμοποιήσουμε την αύλή και τον κήπο, ώστε να αναγραφούν όλες οι λέξεις της γλώσσας και μάλιστα κατά αλφαβητική σειρά. Κατά τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατόν να μὴν παραλειφθεῖ καμμιὰ». (Βιβλ. 1, σελ. 145).

Άκόμη ο Επέε υποδεικνύει: Στο οἶκημα που χρησιμοποιεῖται για διδακτήριο κωφάλαλων παιδιών θα πρέπει να υπάρχουν και μερικοί μεγάλοι πίνακες: Στον καθένα απ' αυτούς θα αναγράφονται κατά σειράν: Τα τετράποδα ζῶα, τα πουλιά, τα ψάρια, τα έρπετά, τα έντομα, οι καρποί και τα λαχανικά.

III. ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ

Έπί πολλά έτη ο Άββε Λε Λ' Επέε απέφευγε να εκθέσει σέ βιβλίο τις απόψεις του για την άγωγή των κωφάλαλων. Ο ίδιος γράφει: «Από καιρό τώρα με πιέζουν να εκθέσω αυτή τή μέθοδο στο ευρύτερο κοινό, αλλά δέν συμφωνούσα. Μου φαινόταν ότι ήταν πολύ δύσκολο να την παρουσιάσω κατά τρόπο εύληπτο και σαφή· φοβόμουν ότι δέν θα γινόντουσαν αντιληπτός» (Βιβλ. 1, σελ. 109). Βέβαια από το 1771, στις έτήσιες εκθέσεις του καθώς και στις έπιστολές του εκθέτει και αναπτύσσει τή δραστηριότητα, στην οποία έχει έπιδοθεῖ. Έν τούτοις δέν θα καταλήξει σέ μιὰ πλήρη παρουσίαση της μεθόδου του παρά μόνο όταν προκληθεῖ. Και την άφορμή θα τή δώσει ο Sabouveau ο προικισμένος και εύφρέστατος κωφάλαλος μαθητής του Pereira ο οποίος του προσάπτει την κατηγορία ότι δήθεν ή μέθοδός του δέν είναι σέ θέση να αποτυπώσει και παραστήσει άφηρημένες ιδέες. Δημοσιεύει λοιπόν το 1776 το έργο του που φέρει τον τίτλο: «Άγωγή των κωφάλαλων με τα μεθοδικά σημεία» όπου και εκθέτει διεξοδικά τή μέθοδό του. Το βιβλίο αυτό περιέχει ακόμη και διάφορους άπολογισμούς και εκθέσεις καθώς και έπιστολές, σχετικές πάντοτε με τή μέθοδό του, που άνάγονται στα έτη: 1771 — 1774.

Το 1784 παρουσιάσθηκε το βιβλίο και σέ δεύτερη έκδοση. Έκτός από το περιεχόμενο της πρώτης έκδοσης περιλαμβάνει και την άλληλογραφία του με τον Heinecke καθώς και άλλες πραγματεῖες.

IV. ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Η μέθοδος του Άββε Λε Λ' ΕΠΕΕ συνάντησε βεβαίως και έπιφυλάξεις. Της κατελόγισαν πολλά μειονεκτήματα. Έτσι ο Sabouveau ο προικισμένος κωφάλαλος μαθητής του Pereira σέ βιβλίο που εξέδωσε την εποχή εκείνη, παράθεσε τα ακόλουθα έπιχειρήματα έναντίον της μεθόδου του. 1) Με τα «μεθοδικά σημεία» είναι αδύνατο να διατυπωθούν άφηρημένες έννοιες. Έν τούτοις το έπιχείρημα αυτό δέν είχε καμμιὰ βάση, κατά τις αντιλήψεις του Επέε. 2) Τα νεύματα ήσαν χονδροειδή και πολύπλοκα· ο Επέε αντικρούοντας το έπιχείρημα αυτό έλεγε ότι τα νεύματά του ύστερα από ώρισμένες άσκήσεις μπορούν να γίνουν βραχύτατα και άπλά. 3) Τα «Μεθοδικά σημεία» μπορούν να παραβληθούν με τα άπειράριθμα ιερογλυφικά των κινέζων. Ο Επέε απέκρουε το έπιχειρήμα αυτό με τον ακόλουθο τρόπο: «Η σύγκριση δέν είναι εις βάρος μας. . . Η διαφορά ανάμεσα στα δικά μας «σημεία» και τα ιερογλυφικά των Κινέζων συνίσταται σ' αυτό: ότι τα τελευταία είναι αυθαίρετα, ένῶ τα δικά μας είναι παρμένα κατ' εύθειαν από τή φύση ή έχουν έπινοηθεῖ από τήν ανθρώπινη λογική». (Βιβλ. 1, σελ. 12).

Ἦρθε ἐπίσης σὲ ἀντίθεση καὶ μὲ τὸν Heinicke τὸν ἰδρυτὴ τοῦ Ἰδρύματος Κωφαλάων τῆς Λειψίας καὶ θεμελιωτὴ τῆς προφορικῆς μεθόδου. Ἡ ἀφορμὴ προῆλθε ἀπὸ τὸν Friedrich Stork μαθητὴ τοῦ ΕΠΕΕ καὶ Διευθυντὴ τοῦ Σχολείου Κωφαλάων τῆς Βιέννης. Ὁ Stork διαβάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ Heinicke μὲ τὸν τίτλον «Ueber die denkart der Taubstumment» διείδε ὑπαινιγμούς εἰς βάρος τῆς μεθόδου τοῦ δασκάλου του. Ἐγραψε λοιπὸν στὸν Heinicke σχετικὰ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφαλάων καὶ διευκρίνιζε πολλὰ σημεῖα τῆς μεθόδου τοῦ Erec. Ὁ Heinicke ἀπάντησε μὲ τὰ ἀκόλουθα ἐπιχειρήματα: 1) Ἡ ἔλλειψη τῆς ἀκοῆς δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπληρωθεῖ μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὄρασης. 2) Οἱ ἀφηρημέναι ἔννοιαι δὲν μποροῦν νὰ συλληφθοῦν ἀπὸ τὸ νοῦ τῶν κωφαλάων μὲ τὴ βοήθεια τῆς γραφῆς καὶ τῶν «μεθοδικῶν σημείων». 3) Σὲ βραχὺ χρονικὸ διάστημα οἱ μαθητὲς λησμονοῦν τόσο τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» ὅσο καὶ τὶς λέξεις οἱ ὁποῖαι τὰ ἀποδίδουν. Ὁ Stork θεώρησε σωστὸ νὰ ἐνημερώσει τὸ δάσκαλό του, ὥστε καὶ ἡ ἀνασκευή τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Heinicke νὰ εἶναι πλήρης καὶ ὀριστική. Ἐστειλε λοιπὸν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Heinicke στὸν ΕΠΕΕ ὁ ὁποῖος καὶ ἀπάντησε. Ἐτσι ἀναπτύχθηκε μεταξὺ τῶν δύο πρωτοπόρων παιδαγωγῶν μιὰ ἀλληλογραφία, πὺ περιλαμβάνει πέντε ἐπιστολές. Οἱ τρεῖς εἶναι τοῦ ΕΠΕΕ καὶ οἱ δύο τοῦ Heinicke

Ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον νὰ μάθουμε τί προκύπτει. Ὁ H. Kratzmeier στὴ μελέτη του «Abbe De L. EPEE — Meister Lehrer und Lehr Meister καταλήγει στὸ ἐξῆς συμπέρασμα τὸ ὁποῖο καὶ υἱοθετοῦμε: «... Ἡ διαφορὰ τῶν ἀπόψεων ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν διαφορὰ τῆς προσωπικότητος τῶν δύο μεγάλων πρωτοπόρων παιδαγωγῶν. Ὁ ΕΠΕΕ ἦταν ὀπτικὸς τύπος. Ἐτσι εἶχε ἀνυψώσει σὲ περιωπὴ τόσο τὴ γραπτὴ μορφή τῆς γλώσσας ὅσο καὶ τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» πὺ κατὰ τὸν ΕΠΕΕ «διατηροῦν ἓνα φυσικὸ ἢ ἐπὶ τέλους λογικὸ δεσμὸ μὲ τὰ συμβολιζόμενα ἀντικείμενα». Ἀντίθετα ὁ Heinicke ἦταν ὁ τύπος τοῦ «ἀκουστικοῦ — κινητικοῦ» ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ ἔλεγε καὶ διακήρυσσε: «Μόνον τὰ λεκτικὰ σύμβολα ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὰ ἀντικείμενα. Γλῶσσα καὶ νόηση ἀποτελοῦν μιὰ φυσικὴ ἀλληλουχία». (Βιβλ. 4)

Τέλος κι' αὐτὸς ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχός του στὸ Σχολεῖον τὸ ὁποῖο ἴδρυσε, ὁ SICARD διατύπωσε ἀντιρρήσεις σχετικὰ μὲ τὴν μεθόδον του. Ὁ ΕΠΕΕ εἶχε διατυπώσει τὴν ἀπόψη ὅτι μόνον ὅταν κατέχει κανεὶς τὴν μητρικὴν τοῦ γλῶσσα μπορεῖ νὰ ἐκμάθει καὶ μιὰ ξένη. Θεωρώντας λοιπὸν τὴ μιμικὴ ὡς μητρικὴ γλῶσσα τῶν κωφαλάων τὴν ἀνέπτυξε καὶ τὴ συστηματοποίησε μὲ τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» σὲ σημεῖον ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῆ ὡς βάση γιὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς. Στὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἀντιπαρατάσσει ὁ SICARD τὸ ἀκόλουθον: «Δὲν εἶδε ὁ ΕΠΕΕ ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ διδαχθῆ μιὰ ξένη γλῶσσα ἐφ' ὅσον χρησιμοποιεῖ, ὡς βοήθημα, ἓνα βιβλίον γραμματικῆς, γραμμένο εἰς τὴν γλῶσσα πὺ ἐπιδιώκει νὰ ἐκμάθει; Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ μέγας, ὁ σεμνός, ὁ εὐαίσθητος ἄνθρωπος δὲν ἐδίστασε νὰ δημιουργήσει εἰδικὴν γραμματικὴν πρὸς χρῆσιν τῶν κωφαλάων, καθὼς καὶ μιὰ εἰδικὴν γλῶσσα. Κι' ὅταν οἱ κωφάλαοι κατόρθωσαν νὰ ἐκμάθουν τὸν μηχανισμόν αὐτῆς τῆς γραμματικῆς, ἐπίστεψε ὅτι ἐκπληρώθη πλέον ὁ σκοπός. Ἦταν ἐπόμενον μιὰ τόσο καλὴ, τρυφερὴ κι' αἰσθηματικὴ ψυχὴ νὰ παρασυρθῆ ἀπὸ τὴ γοητεία αὐτῆς τῆς ὥραιας αὐταπάτης». (Βιβλ. 7, σελ. 191).

Ἀκόμη ὁ SICARD καταλογίζει στὸ δάσκαλό του ὅτι ἐδίδασκε στοὺς μαθητὲς του τὴ σημασίαν τῶν μεμονωμένων λέξεων δὲν φρόντιζε ὅμως οὔτε ἐπέμενε νὰ πληροφορηθῆ κατὰ πόσον κατανοοῦν οἱ μαθητὲς του καὶ τὴ σημασίαν τῶν προτάσεων καὶ τῶν φράσεων. «Οἱ μαθητὲς ἀπέδιδαν βεβαίως μὲ λέξεις τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» μὲ μεγάλη πολλὰς φορὰς εὐχέρεια. Ἀκόμη καὶ συμπλήρωναν ὀλόκληρας σελίδας μὲ τὴν ὑπαγόρευσιν τῶν «μεθοδικῶν σημείων». Ἀλλὰ κατανοοῦσαν ἄραγε τὸ περιεχό-

μενο καὶ τὸ νόημα τῶν φράσεων τὶς ὁποῖες ἔγραφαν; Μήπως ἄραγε τὸ κατανοοῦσαν, ὅπως κατανοοῦν ἓνα κείμενο τοῦ Τακίτου οἱ μαθητὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπαιτοῦν νὰ γνωρίζουν ἀπλῶς καὶ μόνο τὴ σημασία τῶν λέξεων;» (Βιβλ. 7, σελ. 192).

Ὁ SICARD δὲν ἐδίσταζε νὰ ἐξωτερικεύει καὶ κατὰ πρόσωπο τὶς ἐπιφυλάξεις του πρὸς τὴ μέθοδο τοῦ δασκάλου του. Αὐτὸς ὁμως ἀπαντοῦσε: «Στὸ κάτω --- κάτω ἐγὼ ἔχω ἀνακαλύψει τὸ γυαλί' ἄς κατασκευάσετε σεῖς τὶς διόπτρες». (Βιβλ. 7, σελ.

V. ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

Οἱ θεωρητικὲς βάσεις τῆς μεθόδου τοῦ ΕΠΕΕ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν στὴ φιλοσοφία τοῦ Descartes τοῦ Leibniz καὶ τοῦ Σπινόζα. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ Descartes εἶναι ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Λυϊσμό. Πιστεύει ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος καὶ ἡ συνείδηση ἀποτελοῦν χωριστὲς κατηγορίες, ποὺ συνυπάρχουν. Ἐπάνω στὴ θεωρία αὐτὴ θεμελιώνει καὶ τὶς ἀπόψεις του ὁ Επεε. Πιστεύει ὅτι ἡ νόηση καὶ ἡ γλώσσα ἀποτελοῦν χωριστὲς κατηγορίες καὶ δὲν συνδέονται μεταξύ τους. Βέβαια ἀνάμεσα στὴν ἔννοια καὶ τὴ λέξη ὑπάρχει ἀντιστοιχία. Ἐν τούτοις ὁμως ἡ σχέση αὐτὴ δὲν ἔχει φυσικὴ ἀλλὰ κοινωνικὴ προέλευση. Ἔτσι ὁ Επεε, προσθεύοντας ὅτι ὁ συμβολικὸς χαρακτήρας τῆς γλώσσας — ὁποιασδήποτε γλώσσας — ἀποτελεῖ τὸ θεμελιακὸ στοιχεῖο τῆς μεθόδου του φτάνει στὸ συμπέρασμα: «Οἱ ἔννοιες δὲν ἔχουν μὲ τοὺς φθόγγους συγγένεια καὶ σχέση σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀπ' ὅ,τι μὲ τὰ γραπτὰ σύμβολα' ὁ δεσμὸς ἐπομένως μὲ τὴν ἔννοια μπορεῖ νὰ γεννηθῆι καὶ μὲ τὰ νεύματα τῶν ματιῶν καὶ τοῦ χειριοῦ». (Βιβλ. 6, σελ. 14).

Ἀκόμη ὁ Επεε θὰ βασισθεῖ πάνω σὲ ὁρισμὲνα σημεῖα τῆς διδασκαλίας τοῦ Απλιατχ καὶ τοῦ Σπινόζα. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν δύο αὐτῶν φιλοσόφων: «Ὁ κόσμος τῶν αἰσθήσεων ἀντιστοιχεῖ πλήρως πρὸς τὸν κόσμο τῶν ἰδεῶν» (Σπινόζα). Οἱ ἔννοιες δὲν ἔχουν ἐμπειρικὴ προέλευση· εἶναι ἔμφυτες. Εἶναι ἀπεικάσματα τῶν δημιουργικῶν ἰδεῶν τοῦ Θεοῦ. Εἶναι οἱ ἀρχικὲς πηγὲς ἀπ' ὅπου Arriogri πηγάζουν τὰ πάντα» (Leibniz). Ἐπάνω στὶς θεωρίες αὐτὲς θὰ στηρίζει τὴν ἀποψη ὁ Επεε ὅτι τὰ «μεθοδικὰ σημεῖα» εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντικατοπτρίσουν «ἀφηρημένες ἔννοιες», ἀκόμη καὶ ὅτι τὰ μεθοδικὰ σημεῖα εἶναι τῆς ἴδιας «ύφης» μὲ τὰ φυσικὰ νεύματα.

VI. Η ΑΠΗΧΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

Παρ' ὅλες τὶς ἀτέλειες καὶ τὶς ἀδυναμίες, τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ καταλογίσει κανεῖς στὴ μέθοδο τοῦ Επεε, παραμένει ἀναμφισβήτητο γεγονὸς ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ Επεε ἀποτελεῖ ὀρόσημο καὶ σταθμὸ στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφραλάων. Ἄλλωστε ἡ μέθοδος αὐτὴ, ἡ μιμικὴ δηλαδὴ γλώσσα, καθὼς καὶ ὁ ἑναρθρὸς λόγος, ἀποτελοῦν καὶ σήμερα (περισσότερο ὁ ἑναρθρὸς λόγος) τὴ βάση τῆς συγχρόνου μεθόδου ἀγωγῆς τῶν κωφραλάων. Ἐκτὸς ὁμως ἀπὸ τὴ μέθοδό του καὶ ἡ πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἰδρυση δημοσίου σχολείου Κωφραλάων ἀπέτελεσε τὴν ἀφετηρία καὶ τὸ πρότυπο γιὰ τὴ δημιουργία νέων Σχολείων καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν προώθηση τῆς ἀγωγῆς τῶν κωφραλάων καὶ τὴν ἔνταξη καὶ τῶν ἀποκλήρων αὐτῶν τῆς ζωῆς στοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχαν ἀποξενωθεῖ λόγω τῆς ἀναπηρίας τους. Σημειώνουμε ὅτι ὁ Storck καὶ May ἰδρύουν στὴ Βιέννη Σχολεῖο Κωφραλάων ἀφοῦ προηγουμένως ἐπισκέπτονται στὸ Παρίσι τὸν ΕΠΕΕ καὶ κατατοπίζονται σχετικὰ μὲ τὴ μέθοδό του. Ἀπὸ τὸ Σχολεῖο αὐτό, τὸ περίφημο Wiener Schüle θὰ προκύ-

ψουν ἀργότερα τὰ Σχολεῖα τῆς Πράγας, τοῦ Waitzen τοῦ Μιλάνου, τοῦ Linz, τοῦ Leberk, τοῦ Brixen, τοῦ Salzburg, τοῦ Brün, τοῦ Grap, τοῦ Strassburg, τοῦ Görz, τοῦ Trient, τοῦ St. Pa-ten, τοῦ Klagenfurt κ.ά. (Βιβλ. 5, σελ. 9).

Ἄλλα καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πόλεις τῆς Εὐρώπης φθάνουν παιδαγωγοί, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἐνημερωθοῦν, ἰδρύνουν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους Σχολεῖα. Ἀναφέρουμε τὸν Ulrik ἀπὸ τὴ Γενεύη, τὸ Guyot ἀπὸ τὸ Groningen τὸν Delo ἀπὸ τὸ Amsterdam τὸν Silvestri ἀπὸ τὴ Ρώμη καὶ τὸν Douguld d' Allea ἀπὸ τὴ Μαδρίτη (Βιβλ. 5 σελ. 10).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. De L'Épée : Unterweisung der Taubstummen durch die Methodischen Zeichen — Paris—1776— Ἡ παραγωγή γίνεται στὸ βιβλίο τοῦ Wollermann : Quellenbuch zur Geschichte und Methodik des Taubstummenunterrichts — Stettin 1912.
2. Dsr Neue Herder, Freiburg 1951.
3. Louis Boujeant : La Voix du Silence—Juin 1962.
4. Neue Blätter Für Taubstummenbildung—Januar—Februar 1963, ἄρθρο τοῦ : H. Kratzmeier : Abbe de l'Épée, Meisterlehrer und Lehrmeister.
5. O. Rieder : Abbe de l'Épée und Seine Methode, 1953.
6. O. Bangerl : Vorlesudgen über die Geschichte des Taubstummen - bildungswesens, 1955/56.
7. R. O καὶ E. Wollermann : Quellenbuch zur Geschichte und Methodik des Taubstummen unterrichts, Stettin 1912.

Παρακαλοῦνται, οἱ συνάδελφοι ἐκπαιδευτικοὶ Μέσης καὶ Δημοτικῆς, νὰ ἐνισχύσουν τὶς προσπάθειες τοῦ Συλλόγου, γιὰ τὴν ἄρτια ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ, τόσο στὸ περιεχόμενο ὅσο καὶ στὴ μορφή.

Ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ φιλοδοξοῦν νὰ ἀνεβάσουν τὴν ποιότητα τοῦ περιοδικοῦ καὶ πρὸς πολὺ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸ κάνουν χρήσιμο γιὰ τὸ ἔργο τοῦ δασκάλου.

Εἶναι πρόθυμοι νὰ φιλοξενήσουν καὶ νὰ ἐπιμεληθοῦν συνεργασίες συναδέλφων, ἐπιστημονικὲς μελέτες βγαλμένες ἀπὸ τὴ διδακτικὴ πράξη, συμπεράσματα διδακτικῶν πειραματισμῶν καὶ γενικὰ σκάψεις δασκάλων γύρω ἀπὸ τὰ πρακτικὰ διδακτικὰ προβλήματα.

Μὲ ιδιαίτερη προθυμία θὰ παρακολουθήσουμε τὶς ἐργασίες τῶν δασκάλων ποὺ θὰ ἀναφέρονται στὴ μελέτη τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος τοῦ σχολείου.

Στείλατε ἐγκαίρως τὶς συνεργασίες σας

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

